

67-72-10/1
18.02.19

ВІ ДГУК

офіційного опонента Білавич Галини Василівни

на дисертаційну роботу Кухтяк Олександри Ярославівни «Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктор філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» (015 – Професійна освіта)

Актуальність дослідження проблеми навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи не викликає сумніву і визначається об'єктивною потребою. Сьогодні в Україні тривають пошуки шляхів розв'язання проблеми професійної підготовки таких фахівців. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №266 від 29 квітня 2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», була створена спеціальність «інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (код спеціальності – належить до галузі знань «Культура і мистецтво» (шифр галузі № 02). Усе це детермінує певні зміни у змісті та технологіях професійного навчання фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Сучасний стан науково-методичного забезпечення професійної підготовки таких спеціалістів характеризується пошуком шляхів адаптації до вимог, пов'язаних як з реформуванням, так і з сучасною освітньою парадигмою.

Ухвалення Стандарту українською освітньою спільнотою для освітньо-професійного рівня бакалавр і досі залишається дискусійним, нерозв'язаними є низка питань, які пов'язані зі змістовим наповненням нової спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», зокрема: які складники мають формувати зміст підготовки за новою спеціальністю та визначеними спеціалізаціями; як узгодити у фаховій підготовці документологічний, діловодний, аналітичний та організаторсько-управлінський компоненти; яким

має бути перелік нормативних дисциплін фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки за новою спеціальністю тощо.

Рецензоване дисертаційне дослідження Олександри Ярославівни Кухтяк і дає відповідь на ці та інші актуальні питання. Воно є на часі, має виразне наукове та практичне значення.

Автор дисертації обґрунтовано стверджує про відсутність вказівок щодо розроблення науково-методичного забезпечення у проекті стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». На підставі ґрунтовного аналізу джерельної бази О.Я. Кухтяк доходить правомірного висновку про те, що створення освітньо-професійних програм освітнього ступеня бакалавр залишається у межах компетенцій науково-методичних комісій кафедр навчальних закладів, що здійснюють таку підготовку. Нею з'ясовано, що сутнісними проблемами підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є відсутність єдиної моделі професійної підготовки. Автор виявила необхідність приведення чинного навчально-методичного забезпечення у відповідність до оновленого змісту спеціальності. Поняття «навчально-методичне забезпечення» в цьому контексті вона визначає як сукупність матеріалів навчального-методичного характеру, які забезпечують виконання освітньо-професійної програми та спрямовані на формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Систематизовані й викладені в дисертаційному дослідженні О.Я. Кухтяк фактографічний матеріал і теоретичні висновки мають практичне значення, яке, насамперед, полягає у творчому використанні основних положень і висновків дисертаційної роботи в навчально-виховному процесі ВНЗ. На позитивну оцінку заслуговують розроблені і впроваджені в практику підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки, зокрема для навчальних дисциплін: «Діловодство» (навчальний посібник, випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, професійно-орієнтувальні тренувальні вправи,

професійно-орієнтовальні тестові завдання, інформаційно-навчальні комплекти), «Управління діловими інформаційними ресурсами» (навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі, тестові завдання, словник термінів); «Соціально-комунікаційні технології» (методичні вказівки до виконання практичних робіт) тощо.

Актуальність і значущість дослідження підтверджується також тим, що дисертаційна робота виконана відповідно до тем науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки та соціального управління Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості», дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідницької роботи «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів» (номер держреєстрації 0116U004108). Результати дослідження впроваджено в освітній процес Української академії друкарства (акт № 64-10/348 від 07.05.2018); Одеського національного політехнічного університету (акт № 1109/17-07 від 14.05.2018); Національного університету «Львівська політехніка» (акт № 67-01-1476 від 30.08.2018); Мукачівського державного університету (акт № 1311 від 03.09.2018); Тернопільського національного економічного університету (акт № 126-32/1632 від 05.09.2018).

Важливим результатом аналітичної роботи дисертантки є те, що вона глибоко проаналізувала методичне забезпечення низки вишів, які здійснюють підготовку фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи, виокремила пріоритети освітньо-професійної програми закладів вищої освіти, позитивні моменти та слабкі місця в навчально-методичному забезпеченні відповідної галузі, яку забезпечують такі виші: Національний університет «Львівська політехніка», Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний транспортний університет, Харківська державна академія культури, Тульчинське училище, відокремлений підрозділ «Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв», Івано-Франківський національний технічний університет нафти й газу, Інститут

гуманітарної підготовки та державного управління, Тернопільський національний економічний університет та ін. Нам приємно відзначити, що автор показала місце і роль у цьому процесі рідного навчального закладу, зокрема кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності. Здобувач наголосила, що для роботи над стандартом освітнього ступеня бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи у створеній науково-методичній комісії з культури і мистецтва, що працювала при Науково-методичній раді Міністерства освіти і науки України, з-поміж інших авторитетних фахівців був залучений і Пелещин Андрій Миколайович, завідувач кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка».

Особливу цінність у дисертаційній роботі становить другий розділ «Особливості професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов оновлення навчально-методичного забезпечення», де автор з-поміж іншого визначила й обґрунтувала особливості створення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, висвітлила методичні аспекти створення комплекту навчально-методичного забезпечення, обґрунтувала його використання у процесі професійної підготовки таких фахівців тощо.

Найбільш істотними науковими результатами, які містяться в дисертації, вважаємо те, що дисертантка:

1. Обґрунтувала теоретичні засади розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, в основу яких покладено використання діяльнісного, компетентнісного, синергетичного, системного підходів.
2. Виявила особливості створення та оновила комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.
3. Розробила модель формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності з використанням

оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення, що складається із кількох взаємопов'язаних блоків: нормативно-цільового (нормативна база підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, компонентна структура змісту професійної діяльності, мета та завдання професійної підготовки), теоретико-методологічного (особливості навчально-методичного забезпечення, методологічні підходи до його оновлення); методологічно-технологічного (чинне навчально-методичне забезпечення та авторські розробки навчально-методичного забезпечення); результативного блоку (знаннєво-змістовий, операційно-діяльнісний та мотиваційно-цільовий компоненти). За компонентами визначила критерії готовності (когнітивний, діяльнісний, мотиваційний), їхні показники й рівні (продуктивний (високий), реконструктивний (достатній) та репродуктивний (низький)) сформованості готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності.

4. Переконаливо довела необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін «Діловодство», «Управління діловими інформаційними ресурсами» та «Соціально-комунікаційні технології». Успішно здійснила дослідницько-експериментальну перевірку ефективності цього оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Достовірність і новизна результатів проведеного дослідження забезпечені методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, застосуванням комплексу різноманітних взаємодоповнювальних методів, адекватних предметові, меті й завданням дослідження, об'єктивним аналізом здобутих результатів.

Основні науково-теоретичні положення й результати дослідження дисертанткою представлено на науково-практичних конференціях, семінарах різного рівня. Нові факти, ідеї, наукові положення й висновки роботи достатньо повно висвітлено у 20 опублікованих працях (з них 7 – одноосібні): 6 статей у наукових фахових виданнях України; 2 статті у збірниках, що включені до

міжнародних наукометричних баз даних (з них 1 належить до переліку наукових фахових видань України); 5 – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій; 1 електронний навчально-методичний комплекс; 2 навчальні посібники; 4 методичні вказівки до виконання практичних робіт. До позитивних характеристик необхідно віднести і достатню географію впровадження результатів дослідження.

Структура, зміст, результати дослідження, основні висновки викладено грамотно, послідовно, коректно. Основний текст дисертації представлено у вступі, трьох розділах, висновках до них, загальних висновках. Значення й обсяг поставлених завдань цілком відповідає вимогам до кандидатської дисертації. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації, які викладені повно й докладно та належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації.

Отже, аналіз викладеного в дисертації матеріалу переконливо свідчить про актуальність обраної теми, високий теоретичний рівень і практичне значення наукового доробку О. Я. Кухтяк. Ознайомлення з дисертаційним дослідженням дозволяє стверджувати, що воно є результатом тривалої копіткої роботи, відзначається високим рівнем науково-методологічних узагальнень та відображає належну фахову підготовку здобувачки.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення результатів дослідження, варто відзначити певні дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У дисертації запропоновано розв'язання наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки ефективності оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення як компонента моделі формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. На нашу думку, вартувало б проаналізувати цю наукову проблему не тільки під тим кутом, який запропонувала автор, а й увиразнити (з огляду на сучасні виклики, які стоять перед Україною, процеси державотворення, мовну політику тощо), такий

аспект проблеми, як виховання національно-мовної особистості бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, адже у змісті їхньої підготовки переважає інформаційна парадигма, натомість недостатньо реалізовано мовно-комунікативний аспект формування професіограми майбутнього спеціаліста інформаційно-бібліотечно-архівної сфери. Тому подальших досліджень потребує питання пошуку шляхів формування комунікативної компетенції таких фахівців, один з них убачаємо в посиленні ролі дисциплін мовно-літературного циклу.

2. Окремі місця дисертаційної роботи потребують мовної екологізації, оскільки містять немотивовані росіянізми, граматичні, лексичні, пунктуаційні анормативи, мовні негарзди, які, на жаль, усталені в українській загальнонауковій терміносистемі та масово тиражуються здобувачами наукових ступенів: прийняття документа (треба ухвалення), навчального предмету (предмета), продовження додатку (додатка), об'єкти знаходяться на одному рівні (є, перебувають), прийшли до висновку (дійшли висновку), виділяють компоненти (виокремлюють), навчальний комплекс складають (становлять), вирішення завдань, проблем (розв'язання), дана проблема (ця), наступні складові (такі складники), предметна область (сфера, галузь), даний момент (цей), педагогічний процес знаходиться (є), ключового компоненту (компонента), наступні компоненти (такі), діючі програми (чинні) та ін.

3. Обґрунтування методологічних підходів до розроблення та оновлення навчально-методичного забезпечення заслуговує схвалення, однак, на нашу думку, доцільно представити їх у таблиці з коротким викладом.

4. Можна було б побажати авторці і більш змістовного наповнення додатків дисертації. Робота б виграла у частині представлення у додатках, скажімо, прикладів текстів, що входять до змісту навчально-інформаційного комплексу.

5. Робота істотно збагатилася, якби в дисертації автором було розроблено технологію організації освітнього процесу на основі навчально-методичного забезпечення.

6. Вважаємо доцільним рекомендувати здобувачці укласти методичні

рекомендації з розроблення професійно-орієнтувальних тестових завдань та випереджувально-орієнтувальних тестових завдань.

Проте висловлені зауваження та побажання істотно не впливають на позитивну оцінку роботи і не знижують її загальної наукової цінності.

Аналіз дисертації, автореферату, опублікованих праць дає підстави для висновку: дисертаційна робота О. Я. Кухтяк «Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи» є завершеним самостійним дослідженням актуальної проблеми, яка за своїм змістом, рівнем новизни і практичними значенням здобутих результатів відповідає пп. 9,11,12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій та відповідають паспортіві обраної спеціальності. Це дає підстави для присудження Кухтяк Олександрі Ярославівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» (015 – Професійна освіта).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Г. В. Білавич

